

आदिम जमातीच्या नागरिकांना मुलभूत
सुविधा उपलब्ध करून देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक: आदिम - २०२३ / प्र.क्र. १४४ / का-१९,

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक : ३१ जुलै, २०२४

वाचा :-

१. मा.उपमुख्यमंत्री (गृह), महाराष्ट्र राज्य यांच्या अध्यक्षतेखाली दि.३०/०१/२०२४ रोजी पार पडलेल्या बैठकीचे दि.२२/०२/२०२४ रोजीचे इतिवृत्त.

प्रस्तावना :-

केंद्र शासनाने राज्यातील ३ जमातींना आदिम जमाती घोषित केले आहे. या आदिम जमाती आदिवासी समाजातील अत्यंत मागास जमाती असून त्यांचा रहिवास दुर्गम भागात विखुरलेल्या स्वरूपात असतो. त्यामुळे सामुहिक स्वरूपातील विविध कल्याणकारी योजनांचा लाभ देणेस अडथळे येतात. या समाजास प्राथमिक विकासाच्या मूलभूत सोई सुविधा उपलब्ध करून देणे अत्यावश्यक असून त्यामुळे त्यांना विकासाच्या मुख्य प्रवाहात आणणे शक्य होईल. देशातील आदिम जमातीच्या सर्वांगीण विकासासाठी देशात प्रधानमंत्री जनजाती आदिवासी न्याय महा अभियान राबविण्यात येत आहे. सदर योजनेच्या राज्यातील अंमलबजावणी संदर्भात दि.३०/०१/२०२४ रोजी मा.उपमुख्यमंत्री (गृह), महाराष्ट्र राज्य यांच्या अध्यक्षतेखाली बैठक पार पडली. सदर बैठकीचे इतिवृत्त दि.२२/०२/२०२४ रोजीच्या पत्रान्वये निर्गमित करण्यात आलेले आहे. मंत्रालयीन विविध प्रशासकीय विभागांमार्फत विविध योजना राबविण्यात येतात. आदिवासी उपयोजनेंतर्गत आदिवासी विकास विभागांमार्फत विविध प्रशासकीय विभागांना त्यांच्यामार्फत राबविण्यात येणा-या योजनांसाठी पूरक निधी वितरित करण्यात येतो.

तथापी, विविध विभागांमार्फत पुरविण्यात येणा-या मूलभूत सोयी- सुविधा अनुसूचित क्षेत्रात पुरविण्यासाठी आदिवासी विकास विभागाने सदर मूलभूत सुविधा पुरविणे अपेक्षित आहे, या कारणास्तव पुरविल्या जात नाही, ही बाब विचारात घेता दि.३०/०१/२०२४ रोजीच्या बैठकीतील दिलेल्या निर्देशाप्रमाणे आदिम जमातीच्या वाड्या/वस्त्या यांना विविध मूलभूत सोयी-सुविधा कोणत्या विभागाने कोणत्या सुविधा पुरविणे आवश्यक आहे याबाबत सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :-

मंत्रालयीन विविध प्रशासकीय विभागांमार्फत नागरिकांच्या कल्याणासाठी/उज्वल भविष्यासाठी वैयक्तिक व सार्वजनिक स्वरूपाच्या योजना राबविण्यात येतात. यापैकी काही विभागांमार्फत मुलभूत सोयी-सुविधी पुरविण्याच्या दृष्टीने योजना राबविण्यात येतात उदा. पिण्याचे पाणी पुरवठा, घरकूल, रस्ते, विद्युत पुरवठा वगैरे अशा मुलभूत सोयी-सुविधा पुरविण्यात येतात.

राज्यातील आदिम जमाती या दुर्गम भागात विखुरलेल्या असून त्यांच्या वाड्या/वस्त्या यांना मूलभूत सोयी-सुविधा पुरविल्या गेल्यास त्यांना मुख्य प्रवाहात आणणे शक्य होईल. हा आदिम समुदाय

केवळ आदिवासी जमातींमध्ये येतो, या कारणास्तव त्यांना सर्व विविध मूलभूत सोयी-सुविधा पुरविणे ही जबाबदारी केवळ आदिवासी विकास विभागाची आहे, या कारणास्तव त्यांना विविध विभागांकडून इतर नागरिकांना पुरविण्यात येणा-या सोयीसुविधांपासून वंचित ठेवण्यात येऊ नये. ही बाब विचारात घेता, खाली नमूद केल्याप्रमाणे कोणत्या विभागाने कोणत्या मूलभूत सोयी-सुविधा पुरविणे आवश्यक आहे यासंदर्भात संबंधित प्रशासकीय विभागांनी त्यांच्या अधिनस्त क्षेत्रीय यंत्रणांना सूचना द्याव्यात.

अ.क्र.	मूलभूत सोयी-सुविधा	सुविधा पुरविणारा विभाग
१	पिण्याचे पाणी व शौचालय	१) पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग (ग्रामीण भाग) २) नगर विकास विभाग (नागरी भाग)
२	घर	१) ग्रामविकास विभाग (ग्रामीण भाग) २) आदिवासी विकास विभाग (ग्रामीण व नागरी भाग) ३) गृह निर्माण विभाग (नागरी भाग)
३	आरोग्य	१) सार्वजनिक आरोग्य विभाग
४	विद्युत पुरवठा	१) उद्योग उर्जा व कामगार विभाग (उर्जा)
५	रस्ते	१) ग्राम विकास विभाग
		२) आदिवासी विकास विभाग
		३) सार्वजनिक बांधकाम विभाग
		ग्रामीण मार्ग, इतर जिल्हा मार्ग जिल्हा मार्ग, मुख्य जिल्हा मार्ग
६	शिक्षण	१) महिला व बाल विकास विभाग (अंगणवाडी) २) ग्राम विकास विभाग ३) शालेय शिक्षण विभाग
७	रोजगार	१) नियोजन विभाग (मनरेगा) २) कौशल्य रोजगार उद्योजकता व नाविन्यता विभाग
८	सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्था	१) परिवहन विभाग
९	आदिवासी विकास विभागाद्वारा आदिवासी वाड्या/वस्ती/पाडे या ठिकाणी काही विशिष्ट पायाभूत सुविधा पुरविण्यासाठी ठक्कर बाप्पा आदिवासी वस्ती सुधार योजना राबविण्यात येत आहे. सदर योजना ही जिल्हा व राज्यस्तरावरून राबविण्यात येत आहे. सदर योजनेतर्गत आदिम वाड्या/वस्त्या/पाडे या ठिकाणी अत्यावश्यक बाबी जिल्हा किंवा राज्यस्तरावरून घेण्याची कार्यवाही आदिवासी विकास विभागाने करावी.	

२. आदिम जमाती विकासासाठी प्रधानमंत्री जनजाती आदिवासी न्याय महा अभियानांतर्गत संबंधित ९ प्रशासकीय विभागांनी योजना राबविण्यासाठी कार्यवाही करावी.

३. उपरोक्त तक्त्यातील योजनांसाठी संबंधित प्रशासकीय विभागांना आदिवासी उपयोजनेतर्गत (केंद्र /राज्य) हिस्सा ज्या प्रमाणात निश्चित आहे त्यानुसार त्या विभागांना आदिवासी विकास विभागाकडून देण्यात येईल.
४. संबंधित प्रशासकीय विभागांनी आदिवासी उपयोजने व्यतिरिक्त सर्वसाधारण योजनांमधून ही निधी उपरोक्त बाबींसाठी खर्च करावा,
५. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आला असून, त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०२४०८०११२३५५५३०२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(स.श्री.खांडेकर)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
२. मा. सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
३. मा. अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
४. मा. विरोधी पक्षनेता विधानपरिषद विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
५. मा. उपसभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
६. मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
७. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
८. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
९. मा. मंत्री, आदिवासी विकास यांचे खाजगी सचिव मंत्रालय, मुंबई-३२.
१०. मा. सर्व मंत्री, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
११. अ.मु.स./प्र.स./ सचिव, विभाग सर्व, मंत्रालय मुंबई.
१२. सर्व विभागीय आयुक्त.
१३. आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
१४. व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक
१५. व्यवस्थापकीय संचालक महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ
१६. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
१७. सर्व जिल्हाधिकारी.
१८. अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे/नाशिक/अमरावती/नागपूर
१९. सर्व संबंधित मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
२०. उप सचिव/अवरसचिव/कक्ष अधिकारी, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
२१. सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प.
२२. निवड नस्ती / (का-१९), आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.